

Direcció Newsletter: Esther Grau, Diana Marre i Beatriz San Román

Fotografies: Bruna Alvarez, Josep Arrandis i Fernanda Guerrero

Traducció: Victoria Badia

Format i maquetació: Sofia Gaggiotti

Difusió: Maria Galizia

ISSN: 2013-2956

### V Congrés Internacional AFIN

#### **La tríada en la adopció, el acogimiento y la reproducción asistida: el lugar de la familia de origen\***

A AFIN tenim el ferm convenciment que els resultats de les investigacions no poden quedar-se dins l'àmbit acadèmic, sinó que s'han de traslladar, no només a aquells qui tenen la responsabilitat de definir polítiques públiques, sinó també a les i els usuaris finals i ciutadans/es, per la qual cosa un dels nostres principals objectius és la disseminació d'aquests, tant a través de les Newsletters com de jornades i congressos.

Per això, dediquem aquesta Newsletter a resumir les sessions del V Congrés d'AFIN, celebrat el 25 i 26 de novembre passat i titulat "**La tríada en la adopció, el acogimiento y la reproducción asistida: el lugar de la familia de origen**". Amb aquest tancàvem el segon any del projecte d'investigació "**Adopció Internacional y Nacional: Familia, educación y pertenencia: perspectivas interdisciplinarias y comparativas**" (MICINN CSO2009-14763-C03-01 subprograma SOCI). Properament, els vídeos de les diferents ponències podran veure's a la web d'AFIN: <http://www.afin.org.es>

En el proper número, ressenyarem els principals resultats presentats en un conjunt de congressos internacionals i nacionals sobre infància i joventut en general, i sobre adopció en particular, celebrats durant l'any 2011 a diverses ciutats del món.

\*Els textos d'aquesta Newsletter han estat elaborats per Bruna Alvarez, Josep Arrandis, Victoria Badia, Natàlia Barcons, Valeria Ferraro, Fernanda Guerrero, Nadja Monnet, Catalina Pou, Beatriz San Román, Anaïs Vidal i Raúl Villasol.

Aquesta Newsletter es publica amb el recolzament del Ministeri de Ciència i Innovació a través del projecte I+D *Adopció Internacional y Nacional: Familia, educación y pertenencia: perspectivas interdisciplinarias y comparativas* (MICINN CSO2009-14763-C03-01 subprograma SOCI)

### Sessió d'obertura

El 5è Congrés Internacional AFIN, titulat **La Tríada en la Adopció, el Acogimiento y la Reproducción Asistida: el lugar de la familia de origen**, va ser inaugurat per Diana Marre, Joan Bestard i Carmen Gómez.

Diana Marre, com a Investigadora Principal d'AFIN, mencionà que aquest congrés estava centrat en la mirada dels nens, nenes i joves adoptats o nascuts amb Tècniques de Reproducció Assistida (TRA); vistos des de l'òptica dels pares, mares i tècnics, que presentarien els resultats de les investigacions dutes a terme durant els últims anys així com les seves experiències personals. Marre va manifestar públicament el seu agraïment al Ministeri de Ciència i Innovació, als i les ponents i moderadors, així com a les persones que van participar del congrés; al grup AFIN per l'organització d'aquest, i a Joan Bestard i Carmen Gómez per representar figures clau en la consolidació de la temàtica de l'adopció dins de l'àmbit de la investigació social, reconeixent els precedents de trobades sobre adopcions realitzats el 2004 a la Universitat de Barcelona i el 2006 al CIIMU (Institut d'Infància i Món Urbà), que culminaria amb la consolidació del grup AFIN.

Joan Bestard, catedràtic del Departament d'Antropologia de la Universitat de Barcelona, va recordar la trobada del 2004 i va contextualitzar aquell moment com la constatació de la gran demanda social de la temàtica de l'adopció, centrat bàsicament en les famílies adoptives i en com es construïen les relacions de filiació. En aquest sentit, destacà un canvi de perspectiva fent referència al moment actual, on la mirada se centra en la família biològica. D'altra banda, Bestard emfatitzà que el fenomen de l'adopció és internacional, en tant que fenomen en si, i pel que fa a les persones que investiguen sobre el tema; com es pot comprovar en el programa del congrés.



**Taula Rodona I:****La família d'origen en l'adopció i l'acolliment**

La primera taula rodona de les jornades va girar a l'entorn de la família d'origen en l'adopció i l'acolliment. En ella hi van participar Carmen López Matheu, doctora en Antropologia per la Universitat de Barcelona (UB) i professora titular de l'Escola d'Infermeria de la UB; Lila Parrondo Creste, psicòloga i directora d'Adoptantis (servei d'informació, preparació i recolzament a les famílies durant el procés adoptiu, des de la decisió fins a la postadopció); Isabel Miralles, professora i investigadora de Dret de la UB, experta en Dret de Família; i Peter Selman, professor de la Universitat de Newcastle, president de la Xarxa d'Adopció Internacional i membre del consell de l'Associació britànica per a l'adopció i l'acolliment.

Mitjançant testimonis extrets de la seva tesi doctoral, Carmen López Matheu va posar en evidència les complexes relacions i sentiments de les famílies biològiques i les famílies d'acollida cap als nens/es declarats desemparats per la Generalitat de Catalunya. Del recull d'experiències en destacava que els membres de la família d'origen del nen/a solen preferir que el seu fill/a resti en un centre d'acollida, perquè el fet que ingressi en una família d'acollida és viscut amb una sensació més gran de pèrdua. Tant des de les famílies d'acollida com des de les famílies d'origen, els testimonis posen en evidència una voluntat de posseir el nen/a; sentiment que es veu reforçat per l'actitud de les autoritats responsables dels i les menors, que no faciliten o, fins i tot, impedeixen el contacte entre les famílies, malgrat el discurs oficial de col·laboració mútua en pro del benestar dels/les menors tutelats. Entre les mesures proposades per Carmen López Matheu per millorar aquestes relacions, cal destacar la idea de deixar de parlar d'acolliment i utilitzar el d'"apadrinament".

Lila Parrondo Creste va parlar en tant que professional en el tema des de fa vint-i-quatre anys i mare adoptiva des d'en fa vint-i-dos. Va subratllar les tensions en les quals es troben imbuïts els i les adoptats, entre la seva família d'origen i la seva família adoptant. -Quins són els seus *veritables* pares?- Va assenyalar que sovint el passat de la família d'origen és difícil d'evocar per manca d'informació, o bé per la dificultat de les famílies adoptives en reconèixer que la història amb el seu fill/a no és compartida des de l'inici; amb la qual cosa segueix havent-hi massa nens i nenes que pensen que han nascut a l'aeroport.

Parrondo incidí també en la dificultat de parlar de la sexualitat als adoptats i les adoptades, així com dels fantasmes i les pors que envolten tant els menors com els pares i mares adoptius.

Amb Isabel Miralles vam entrar en una lectura crítica de les lleis que regeixen les situacions de l'adopció i de l'acolliment, i que declaren, en cas d'adopció, la necessitat d'una ruptura completa entre la família d'origen i el seu fill/a. Ens va descriure com l'acte jurídic d'acció processal recrea un vincle jurídic amb la nova família adoptiva. Aquest nou vincle de filiació exigeix la ruptura amb el vincle anterior; Miralles va subratllar també les contradiccions que genera aquesta situació jurídica enfront del dret del nen/a a conèixer la seva família d'origen, ja que el dispositiu jurídic empra una definició de família en la qual només hi tenen cabuda *un* sol pare i *una* sola mare, i per tant, impedeix el reconeixement de la multipertinença dels nens i les nenes adoptats, malgrat que el seu objectiu declarat sigui el bé superior dels i les menors.

Peter Selman, referència mundial indiscutible pel que fa a l'estudi de les estadístiques i tendències globals de l'adopció internacional, va analitzar els canvis experimentats entre el 2004 i el 2010. Fent constar que, si bé des de finals del segle passat i fins el 2004 les xifres de l'adopció internacional a nivell mundial havien crescut exponencialment, a partir d'aquest any s'observa un descens constant; al mateix temps que augmenta la preocupació per la legitimitat dels processos.



Països com Xina, Rússia i Guatemala, que es trobaven entre els principals països d'origen de les adopcions, han vist disminuir notablement el seu nombre; mentre que d'altres països com Haití, Vietnam i, molt especialment, Etiòpia han anat en augment. A la majoria dels països de recepció les xifres han disminuït. Itàlia constitueix la principal excepció, tot i que cal assenyalar que les famílies italianes són les que adopten menors de major edat: un 58% de les seves adopcions internacionals, el 2009, eren de nens i nenes majors de 5 anys. Segons Selman, en els estudis s'observa també un augment important de les adopcions de menors amb necessitats especials. Així, en el cas de Xina, aquestes han passat de representar un 9% el 2005 (un 0,1% de les realitzades per Espanya) a un 49% el 2009 (un 9% en el cas espanyol).

Cal destacar que les preguntes del públic van ser majoritàriament dirigides a Peter Selman. Orientant el debat cap a consideracions que podríem qualificar de "tècniques" per tal d'explicar les pujades i baixades en la comptabilitat de l'adopció internacional; evitant d'entrar en el tema tan delicat, però a la vegada fonamental, dels sentiments, desigs i fantasmes que envolten la família d'origen i la família d'acollida o d'adopció; totes elles qüestions difícils de plantejar des del raonament científic, però que per sort es van tornar a evocar de manera recurrent al llarg del congrés.



**Primera sessió:****“Adopció oberta”: més de trenta anys entre el personal i el professional**

Des de la seva experiència personal com a mare adoptiva d'una adopció oberta, i de la seva experiència de més de 30 anys en investigació sobre adopcions, l'antropòloga Barbara Yngvesson (Hampshire College, Massachusetts, USA) ens mostrarà com la lògica mercantilista que caracteritza les societats capitalistes occidentals afecta la construcció cultural dels processos d'adopció.

La conceptualització de les adopcions a partir d'una clara ruptura entre la mare biològica i la família adoptiva, implica que es produeixi una substitució de famílies. Les persones adoptades viuen la tensió entre conèixer i no conèixer la seva història d'origen, i també en el dilema d'“haver d'” estimar dues mares.

En aquest sentit, les societats occidentals capitalistes tenen una percepció essencialista de la família i específicament de la maternitat, entesa com la funció d'una sola mare; la qual cosa dificulta a les persones adoptades el processament dels seus orígens i dels seus sentiments.

A partir de tres exemples, a Xile, Corea i Etiòpia, de retrobades de joves adoptats amb les seves primeres famílies, Yngvesson ens mostra que, en oposició a l'essencialisme, poden existir identitats múltiples; i que el tema de l'adopció ens porta forçosament a reflexionar sobre les pròpies construccions culturals d'identitat i pertinença perquè *“no s'abandoni (als i les) adoptats una altra vegada”*.



**Segona sessió:****Obrint l'adopció internacional: experiències de mares biològiques i famílies adoptives**

Durant la segona sessió, Riitta Högbacka, del Departament d'Investigació Social de la Universitat de Helsinki, ens apropà a la realitat de les famílies adoptives i les mares biològiques que mantenen el contacte després de la adopció. En aquesta ponència es van donar a conèixer els resultats de la investigació que porta a terme amb mares adoptives finlandeses i mares biològiques sud-africanes.

L'estudi revela que les mares biològiques amb pocs recursos econòmics, no tenen gaires opcions quan queden embarassades; o bé decidir tenir cura del nen/a -el que sovint resulta molt complicat- o bé renunciar al seu fill/a per sempre. Les famílies adoptives entenen la família com a nuclear, la qual cosa fa difícil l'acceptació de l'"altra" família del seu fill/a.

A través dels relats personals, Högbacka mostrà els sentiments de les mares biològiques i les mares adoptives. Per a les primeres, rebre informació sobre els seus fills/es o tenir la possibilitat de trobades després de l'adopció resulta positiu i les conforta. Tanmateix, per part de les mares adoptives, a mesura que passa el temps es generen dubtes i por; ja que mitjançant el contacte amb la família biològica es fan paleses les desigualtats mundials que donen lloc a l'adopció.

Per tancar la sessió, Högbacka ens convidà a la reflexió sobre quin és el paper de la família biològica, conclouent que és una figura positiva a la vida dels nens i nenes adoptats.



**Tercera sessió:****La família biològica: experiències i històries personals**

En la seva ponència, Nadine Lefaucheur, de la Universitat de les Antilles i la Guaiana, va explicar el procés històric de la situació judicial de les mares biològiques a França, vinculat als naixements “en l’anonimat”. A partir del procés de secularització de l’estat civil i l’assistència mèdica, com a conseqüència de la Revolució Francesa, la qüestió de l’abandonament ha estat íntimament relacionada amb l’esmentat anonimat.

El sistema de “maternitat secreta” feia pràcticament impossible la recerca de les mares biològiques; tanmateix, donat que l’adopció era “simple”, aquestes mares no perdien la possibilitat de filiació dels nens i nenes, els quals després del naixement restaven sota la tutela de l’estat. Fins el 1966, any en què es va establir l’“adopció plena”, els drets de les famílies biològiques i les famílies d’adopció respecte a la filiació no estaven ben definits. Com va dir Lefaucheur, *“l’arbitrarietat i la manca de definició prevalien pel que fa a l’ accés dels nens abandonats al seu expedient i a la seva història”*.

Lefaucheur mostrarà com aquest procés històric ha donat lloc, els últims anys, a diversos canvis en les lleis i a la creació d’entitats que coordinen els drets de les persones a conèixer els seus orígens, tinguin o no pares adoptius, amb el reconeixement de les mares biològiques que han donat a llum en l’anonimat. Una d’aquestes és la CODCA s’hauria de posar que volen dir les sigles, l’experiència de la qual en l’organització d’un cafè-debat trimestral, permet la participació i expressió entre els diversos elements de la triada de l’adopció, i on destaca la necessitat de reconeixement de les mares que romanen “a l’ombra”.



Fotografia. Miguel Gaggiotti



A la segona part de la tercera sessió, Chus Villegas, que s'anomena a si mateixa "mare de l'alba" d'un nen donat en adopció a principis de la dècada dels 70, ens va relatar els seus records sobre aquesta experiència. Els seus orígens en el si d'una família de l'hegemonia franquista d'un poble manxec, varen ser exposats per Villegas com un factor causant de la seva ignorància i les seves pors.

Un cop va tenir constància del seu embaràs, amb vint-i-dos anys, el pànic a la reacció familiar la portà a un seguit de viatges i decisions que van acabar per ocasionar-li ferides que vam sentir sagnar en forma de relat a través de la seva veu. Villegas va fer una exposició completament detallada, des de les dificultats per aconseguir una prova d'embaràs i tenir constància de la seva situació, fins a la recerca d'un metge avortista amb el qual poder resoldre el problema, encara que hi deixés la vida. Posteriorment, el seu avançat estat i una amiga la van portar a una estada a Villa Teresita, una "casa d'acollida" de Pamplona on podia amagar el seu embaràs i on, finalment, va tenir lloc el part del seu nadó el qual va ser reclamat sense èxit a les monges que gestionaven aquesta trama i el plor del qual no va aconseguir treure's del cap.

En el seu relat es va fer palesa la seva pertinença en aquesta part de l'adopció, silenciada per la societat i les famílies adoptives; tot i que també va advertir que la culpa i el dolor porten a persones que han passat per la mateixa situació que ella a convertir-se en silencioses. Ella amb aquest testimoni va voler combatre aquests silencis.



**Quarta sessió:****Entre el naixement i l'adopció: l'espai de les famílies d'acollida**

En la seva contribució al tema del congrés, Paloma Gay (professora del Departament d'Antropologia Social de la Universitat de Saint Andrews a Escòcia), va contextualitzar la relació que hi ha, tant dels pares adoptius com de les famílies d'acollida xineses, amb les famílies biològiques dels nens; una correlació de com ambdós entenen l'adopció.

En base a la seva experiència personal, Gay explicà les seves dificultats com a mare adoptiva per a proveir la seva filla d'origen xinès de coneixements adequats sobre la seva història. La presentació es va centrar en l'establiment de relacions significatives amb les institucions locals xineses i amb la família d'acollida que va tenir cura de la nena, amb la qual va estar en contacte per carta durant dos anys.

A través d'aquest contacte es va adonar de les llacunes de la "història oficial" de la seva filla proporcionada per l'orfenat; i manifestà el seu sentiment de pèrdua quan la mare d'acollida va deixar de contestar a les seves cartes sense que ella pogués saber-ne els motius.

De tota manera va considerar que, almenys en el seu cas, el contacte amb la família d'acollida ha estat molt positiu; malgrat que la reintegració en el present de la nena es fa difícil de portar i de gestionar. Gay va voler emfatitzar, en la seva exposició, que tant les famílies d'acollida com les biològiques formen part del passat de les i els menors adoptats, i per tant part de la seva identitat com a persones encara que sigui una història trista i complicada. Segons Gay, la relació amb la família d'acollida pot ajudar a entendre la història dels nens i nenes adoptats, especialment quan els documents oficials presenten informació incompleta o inexacta; i posa en valor els comportaments d'un món de diferències culturals.

**Presentació del número monogràfic de *Scripta Nova* “El principio del ‘mejor interés’ de la niñez: adopción, políticas de acogimiento y otras intervenciones. Perspectivas espaciales y disciplinares comparativas.**

Durant el congrés va tenir lloc la presentació del monogràfic de la revista *Scripta Nova*, titulat “El principio del ‘mejor interés’ de la niñez: adopción, políticas de acogimiento y otras intervenciones. Perspectivas espaciales y disciplinares comparativas”.

Aquest monogràfic consta de 21 articles on s’analitza l’aplicació de la interpretació del principi del ‘millor interès del menor’ en pràctiques familiars vinculades a la infància, a més de deu països.

En relació a la temàtica del Congrés el principi del ‘millor interès del menor’ té molta importància, ja que totes les intervencions que les administracions públiques i les famílies fan en els temes d’adopció i acolliment es fan basant-se en aquest principi.

A més, és important el fet que en aquest monogràfic es publiquen per primera vegada en llengua espanyola els resultats d’investigacions científiques amb una gran trajectòria acadèmica a nivell internacional.

L’origen del monogràfic es remunta a una reunió que es dugué a terme a Rio de Janeiro l’any 2009, amb l’objectiu de fer un balanç del principi del ‘millor interès del menor’, quan s’acomplien 20 anys de la Convenció dels Drets de l’Infant de 1989.



**Cinquena sessió:****Xina: la perspectiva del país d'origen sobre les famílies de naixement i les d'acollida de nens i nenes donades en adopció**

En aquest congrés també es va voler deixar un espai per parlar de la gestió pública dels nens i nenes institucionalitzats, concretament a Xina. Per tal d'assolir aquest propòsit, el Sr. Zhang Zhong, exdirector del Centre Xinès d'Adopcions i actual director de la China Social Welfare Education Foundation, ens informà sobre com organitza l'Estat xinès la gestió dels nens i nenes orfes.

Xina compta amb cinc sistemes de protecció estatal: sistema de cura centralitzat a l'orfenat, sistema d'acolliment familiar, l'adopció nacional, l'adopció internacional i la cura per part de parents. En aquesta ocasió, Zhong se centrà en explicar com funciona l'acolliment familiar a Xina, amb el qual es vol promoure un millor benestar pels nens i nenes, i alhora un grau més alt de socialització.

És interessant constatar que s'atorga certa capacitat d'agència? als nens i nenes majors de deu anys, ja que són consultats en llurs processos d'acolliment.

L'Estat garanteix formació i suport tècnic i econòmic a les famílies que passen el procés de selecció per a ser famílies d'acollida.

L'Estat reconeix la diversitat territorial xinesa, per la qual cosa ha dissenyat diversos programes d'acollida segons l'àrea territorial on hagin d'aplicar-se. Així, per exemple, en àrees rurals, els nens/es són acollits i viuen amb les famílies del camp; en canvi, en zones més urbanes, a vegades es combina la criança dels nens/es en famílies de classe mitjana amb la creació de "semifamílies", on un matrimoni es trasllada a viure a una casa de l'Estat amb quatre o cinc menors que estaven institucionalitzats.

Segons va explicar Zhong, la tutela dels nens/es és sempre de l'Estat; les famílies d'acollida firmen un contracte de tres anys, amb seguiments i valoracions periòdics dels tècnics del Ministeri d'Afers Civils de l'Estat xinès.

**Sisena sessió:****Els nens adoptats, cauen del cel? Sobre el rebuig dels països de recepció a reconèixer l'existència de les famílies biològiques**

Marlène Hofstetter, responsable de la secció d'Adopció de la Fundació Terre des Hommes, va presentar per primera vegada a Espanya el documental *Paper Orphans*, coproduït per **Next Generation Nepal, Terre des Hommes** i UNICEF. En aquest documental es recull el testimoni de famílies nepaleses que varen enviar els seus fills a la capital del país, en molts casos endeutant-se per pagar-los una bona educació. Un cop allà, els nens varen ser declarats orfes de manera fraudulenta i lliurats en adopció a famílies d'altres països, entre ells Espanya. La pel·lícula mostra també el testimoni de les famílies adoptives i el seu esquinçament en comprendre que els seus processos d'adopció mai s'haurien d'haver dut a terme.

En la seva exposició, Hofstetter acusà les autoritats dels països de recepció de desentendre's de l'assumpte, de negar-se a proporcionar informació sobre els seus fills/es a les famílies de les quals havien estat segrestats, i de seguir permetent un sistema d'adopció internacional que sostreu nens i nenes de les seves famílies aprofitant-se de llurs difícils condicions de vida.

En els següents enllaços es pot veure el documental *Paper Orphans*, amb subtítols en anglès: **[Paper Orphans 1](#)**, **[Paper Orphans 2](#)**, **[Paper Orphans 3](#)**, **[Paper Orphans 4](#)**.



**Taula Rodona II:****El lloc de les i els genitors en la parentalitat subrogada i per reproducció assistida**

La segona taula rodona de les jornades va girar a l'entorn del lloc que se'ls dóna, en l'imaginari social i des de la legislació dins la societat occidental, a les i els genitors en la parentalitat subrogada i per reproducció assistida. Hi van participar, Anne Cadoret (antropòloga investigadora del *Centre de la Recherche Scientifique* de París) i Mariana De Lorenzi (advocada especialista en Dret de Família i mediatora).

Anne Cadoret destacà que l'atmosfera de secret que regne al voltant de les donacions, i que manté a les donants en una situació de despersonalització, especialment en el cas de la parentalitat subrogada, prové de l'ordre social i moral occidental que basa la procreació en el matrimoni. Va comparar la parentalitat subrogada amb l'adopció, en relació als motius que s'al·leguen per a prohibir la primera a les societats occidentals: el fet que el nen/a tingui dues mares, la qual cosa també succeeix en l'adopció (la biològica/l'adoptiva) i la suposada falta de naturalitat del pagament en els projectes de parentalitat. La circulació de diners entre la futura família i la mare subrogada seria comparable a la que es deriva del desemborsament que efectuen les persones adoptants en el procés d'adopció. En aquest cas existeix un nen/a a qui protegir; en el cas de la donació, el nen/a és un projecte dels futurs pares i/o mares i el que està en joc és la filiació i la història del seu cos. Per tant, va concloure, "per què no donar-li un nom (un status) a aquestes donants del cos?".

Mariana de Lorenzi va fer una reflexió sobre el lloc que el Dret reconeix a les i els genitors en els supòsits de parentalitat subrogada i per reproducció assistida. Segons el seu criteri, és necessari que en la legislació es distingeixi entre filiació legal i filiació biològica; i entre progenitor/a i pare/mare, separant sexualitat i reproducció. La decisió legislativa d'"encaixar" la filiació derivada de l'ús de les TRA en la filiació "per naturalesa", va donar lloc en la seva opinió a un sistema poc acurat i incoherent. De Lorenzi va concloure afirmant que les noves formes de reproducció i parentalitat requereixen d'un nou disseny per al dret de filiació, estudiant els patrons emprats en el passat i atenent a les noves necessitats, sense oblidar que es tracta de decisions que impliquen al gènere humà.

**Setena sessió:****La maternitat i la paternitat per gestació subrogada.**

A la seva presentació per videoconferència des d'Anand (Gujerat, Índia), Naina Patel (Directora de la clínica Akanksha Infertility and IVF Hospital), explicà, d'una manera molt vivencial, en què consisteixen les tècniques de subrogació en les clíniques de l'Índia i com es du a terme el procés. D'una banda, Patel exposà les vivències d'algunes parelles que volen tenir fills/es i no poden per qüestions d'infertilitat, i d'altra banda, mostrà històries de vida de dones pobres que estan disposades a dur a terme una gestació a canvi d'una remuneració econòmica.

En aquest context, la clínica dirigida per Naina Patel fa una inseminació in vitro a les mares subrogants de manera que el material genètic prové dels futurs pares i mares dels nadons. Aquestes dones, mentre estan embarassades, viuen a la *casa de subrogació* de la clínica, on reben formació en estètica, informàtica, costura..., alhora que es beneficien de controls mèdics periòdics.

Patel destacà la funció social de la seva clínica, assenyalant que les dones subrogants han pogut així comprar una casa, muntar un negoci o invertir en l'educació dels seus fills i filles biològics; pagar deutes o reunir la dot per a la boda de les seves filles. Finalment destacà també que, gràcies a la subrogació, les dones índies poden augmentar el seu nivell de vida i a la vegada, empoderar-se socialment i alliberar-se com a dones: transformant la reproducció en un treball remunerat es visibilitza el treball femení i augmenta l'estatus de les dones a la societat patriarcal.



Aquesta sessió va comptar també amb la participació d'un pare que explicà la seva experiència de subrogació a l'Índia. La seva exposició va donar una nova perspectiva a les parentalitats exposades en el decurs del Congrés, ja que la majoria dels casos eren participacions amb els relats de dones que feien referència bàsicament a processos d'adopció. L'experiència d'Hugo Ruiz i la seva parella, com a homes a la recerca d'una paternitat, va posar de manifest les peculiaritats a les quals s'enfronten les persones homosexuals davant dels procediments necessaris per a poder obtenir l'estatus de pares (o mares) a Espanya.

La subrogació es presenta com una de les actuals opcions dels homes homosexuals que desitgen tenir fills/es, junt amb l'adopció, en front de la possibilitat de les parelles de dones homosexuals que contenen amb l'opció de dur a terme un procediment de fecundació assistida.

Una qüestió interessant que va donar peu al diàleg va ser que, a la ronda de preguntes, diverses dones qüestionaren la subrogació per dos fets: el primer d'ells estava relacionat amb el lloc de procedència del nen, l'Índia, que es considera un país en situació de pobresa, per la qual cosa es va qüestionar si la gestació no suposava "aprofitar-se" de les necessitats econòmiques de les dones embarassades; en segon lloc es va fer referència a la utilització del cos de les dones "com a contracte de lloguer" amb la finalitat de permetre l'accés a la paternitat d'una parella occidental i homosexual.





**Vuitena sessió:****El contacte amb la família biològica des dels serveis de salut pública al Regne Unit**

La sessió dedicada al contacte amb la família biològica des dels serveis de salut pública al Regne Unit, va ser a càrrec de la psiquiatra Carmen Pinto i la psicòloga clínica Anouk Houdijk; ambdues de l'equip Conduct, Adoption and Fostering Team del Michael Rutter Center- Maudsley Hospital de Londres.

En el decurs de la sessió es va fer un recorregut històric per la situació específica de l'adopció al Regne Unit, on majoritàriament les adopcions són nacionals: uns 4500 menors entren anualment als serveis d'adopció nacional, enfront d'uns 400 menors l'any procedents de l'adopció internacional (els serveis públics no disposen de dades exactes sobre aquest fenomen).

El contacte amb la família biològica es realitza de manera planificada; cada menor té unes circumstàncies personals i contextuals que són avaluades de manera individual mitjançant una valoració exhaustiva que inclou: les circumstàncies per les quals el menor va entrar al sistema de protecció (abusos, negligència, edat en la qual fou retirat de la família biològica), les circumstàncies legals, i les característiques del contacte: qui el sol·licita, amb qui es realitzarà (mare i/o pare biològic, germans, família extensa).

Tenint en compte tots aquests aspectes s'avaluen els riscos i els beneficis que el contacte pot proporcionar al menor, a la família biològica i a la família adoptiva, per poder decidir de manera consensuada la forma de contacte que sigui més beneficiosa per al menor: per carta o cara a cara. Dins d'aquestes modalitats, des dels serveis públics, es realitza un acompanyament psicològic al menor, a la família adoptiva i a la família biològica que inclou el suport emocional, l'ajut per a construir una relació favorable i realista, i la revisió i planificació de la continuïtat en el contacte. En cas que el contacte no sigui possible, el menor té accés als serveis psicològics, que l'acompanyen a realitzar i clarificar aspectes de la seva trajectòria vital fins al moment en que es troba, així com a aprofundir en el coneixement de la seva cultura i entorn d'origen.

**Novena sessió:****Sobre una adopció nacional 'tancada' que es va obrir. Experiències personals**

L'exposició de Kate St. Vincent Vogl es basà en la pròpia experiència personal com a filla adoptiva, els seus sentiments en assabentar-se de la seva condició de nena adoptada, i més tard, arran de la mort de la seva mare adoptiva, el primer contacte amb la mare biològica i el procés seguit a partir d'aquí; un procés ple de sentiments i emocions, tant per ella com per la seva família, les seves filles, i també el paper del seu pare adoptiu, l'actitud "oberta" del qual va propiciar el desenvolupament de l'esmentada relació.

La intervenció d'aquest testimoni va fer palesa l'existència de possibilitats d'establir una relació oberta entre els elements de la triada a l'entorn de l'adopció, malgrat haver partit d'una adopció nacional "tancada"; Kate, el seu pare adoptiu (la mare ja havia mort) i la seva mare biològica. Un dels aspectes més interessants que va transmetre va ser el procés d'elaboració dels sentiments contradictoris, que la portà a l'acceptació progressiva de la seva mare biològica sense posar en qüestió la relació amb la família adoptiva.

La qualitat personal d'aquesta intervenció va suposar la possibilitat d'un testimoni directe de la situació, que provocà comentaris contradictoris entre el públic. D'una banda es valorà la seva aportació, en tant que testimoni, especialment per part de persones que tenien alguna relació personal amb el procés d'adopció, però per altra banda es va al·ludir a la manca de contingut acadèmic que permetés generalitzar l'experiència del relat.



**Desena sessió:****Sobre com una adopció internacional “tancada” pot “obrir-se”**

En la desena sessió del congrés vam poder escoltar el testimoni de Sandra Bethencourt; una mare adoptiva de dos germans biològics entre si, adoptats a Etiòpia. El relat d'un procés que va passar de ser una adopció tancada a convertir-se en oberta gràcies a l'esforç i tenacitat de la ponent i del seu marit, que van permetre trobar i conèixer la mare biològica dels seus fills. Aquesta era la idea que tenien en ment des del moment de l'assignació, quan varen saber que els nens havien estat donats en adopció per la mare biològica al no poder mantenir-los.

En la seva intervenció, Bethencourt posà de manifest les dificultats amb què es van trobar durant la recerca, ja que d'inicicomptaven únicament amb les dades facilitades per l'orfenat: un nom i el nombre d'un districte postal, on hi vivien milers de persones. El seu relat va posar en evidència la manca d'interès, sensibilitat i implicació amb els integrants de la triada adoptiva, tant per part de la institució com de la treballadora social.

Una història on l'esforç d'ambdues parts, junt amb l'ajuda d'altres persones, va fer possible la localització de la família d'origen, així com la posterior reunió dels nens amb la seva mare biològica i amb el germà petit que viu amb ella. Això ha permès establir un contacte que a dia d'avui encara continua.



**Presentació del llibre *Famílias. Historia de la sociedad española (siglos XIII-XXI)***

El segon dia del congrés es va fer la presentació del llibre *Famílias. Historia de la sociedad española*, coordinat per Francesc Chacón i Joan Bestard, i publicat a l'editorial Càtedra.

La presentació del llibre va ser a càrrec de Jordi Grau, de la Universitat Autònoma de Barcelona; Joan Bestard, de la Universitat de Barcelona, i Dolors Comas d'Argemí, de la Universitat Rovira i Virgili.

Jordi Grau destacà la gran extensió del volum, unes 1.500 pàgines, i el va definir com “*un llibre de llibres i un llibre de temes*”, la qual cosa ens indica que és un llibre que intenta donar una àmplia visió de les famílies, a nivell històric, jurídic, religiós, de representacions simbòliques, etc.

El volum pretén explicar, des d'un punt de vista multidisciplinar, què és la família en el seu sentit més polisèmic, a la vegada que intenta mostrar d'on ve i a on va, en la constant crisi que pateix com a cèl·lula bàsica (o no) de la societat actual.

Joan Bestard explicà que aquesta obra era el seu somni de joventut, i que la seva relació amb l'historiador Francesc Chacón (amb qui va codirigir l'obra), s'havia forjat en llargues converses sobre la història de les famílies, des del diàleg entre l'antropologia i la història.

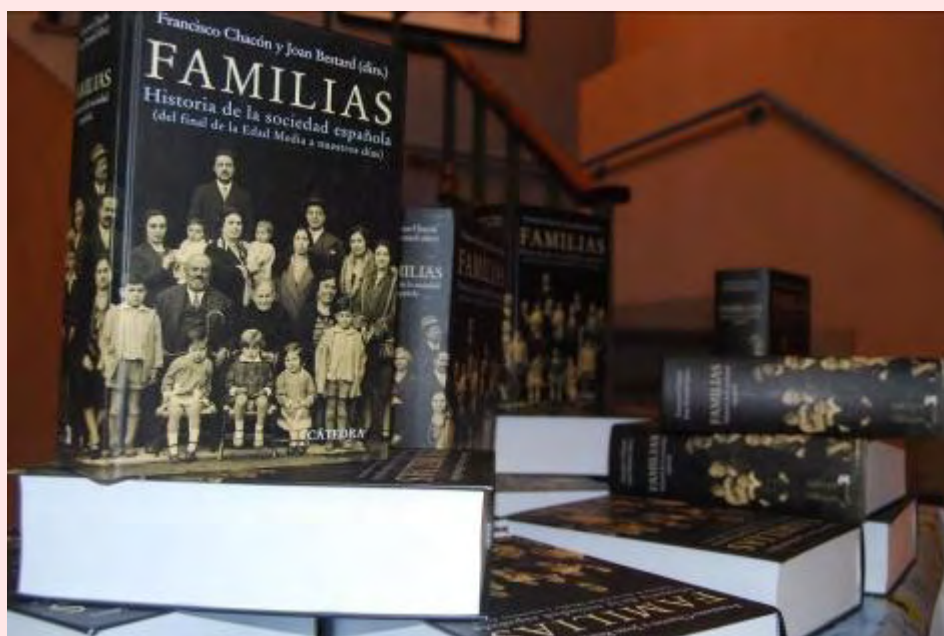
Aquest llibre proporciona una visió àmplia d'alguns aspectes de la família espanyola, centrant-se en les relacions de poder, de gènere, de l'estat amb la pròpia família i de l'església amb la configuració dels valors familiars. Després de coordinar aquesta obra Joan Bestard conclou que la família es pot historiar, que és molt diversa, i que es pot seguir la construcció que d'ella se'n fa en l'imaginari social.



Finalment, Dolors Comas d'Argemí va fer una breu síntesi del llibre, emfatitzant que no solament es pot fer una història de la família, sinó que també es pot llegir la història a través de la família. En aquest sentit, va fer un recorregut per la història dels segles XIX i XX, sintetitzant els capítols del llibre on es visibilitza la diversitat de models familiars que existeixen, i com en determinats contextos històrics sorgeixen models dominants, com per exemple el model familiar burgès i patriarcal del franquisme, eliminant el model de la família obrera, molt més obert i dialogant.

Dolors Comas mencionà també el tema del gènere, que inevitablement ha de ser tractat quan s'analitza la família, i també el tema artístic com a font d'anàlisi de les representacions dels models familiars.

Altres capítols del llibre parlen també d'altres formes de família, com l'adopció i els processos de filiació, i de com es construeix històricament la idea de la infància vulnerable que articulen els processos d'adopció. En aquest sentit, es pot analitzar tant l'adopció com les Tècniques de Reproducció Assistida (TRA), com a reproducció estratificada en un context mundial de països rics i països pobres que són els que aporten els nens. D'altra banda, també s'analitza la construcció de la parentalitat des d'un punt de vista històric, antropològic i jurídic, i com aquesta queda novament als llimbs amb les TRA. Finalment, els últims capítols posen l'èmfasi en els canvis que ha sofert la família moderna fins a l'actualitat, centrant-se en la llibertat d'elecció de la parella, la igualtat entre sexes i la centralitat dels menors, a la vegada que assenyalen els reptes dels canvis familiars en l'estat del benestar i les polítiques públiques.



**Onzena sessió:****D'Holanda a la Xina i a l'inrevés. Experiències personals**

L'última sessió d'aquest congrés va ser l'explicació vivencial dels pares adoptius holandesos d'Eline, Wilma Leermakers i James Cristian Kuijper, de la trobada amb la família biològica xinesa de la seva filla. A causa de la política del fill únic, els pares biològics d'Eline es van veure obligats a abandonar la seva tercera filla, a la comisaria de policia més propera, amb una nota a la cistella.

Davant la insistència de la seva filla i la impossibilitat real de començar una recerca a cegues, la família adoptiva no va dubtar en acceptar l'ajuda d'una dona que treballava temporalment a la Xina, a la zona on Eline fou abandonada, i que es va oferir per a intentar localitzar els pares biològics. Aquests foren localitzats, i a l'actualitat les dues famílies estan habitualment en contacte.

Aquest cas va tenir certa resonància mediàtica a la premsa holandesa i a través d'internet, així com a la premsa de Xina; ja que es tractava d'una de les primeres trobades entre famílies biològiques i adoptives. La família adoptiva ha creat la *Fundació Eline* amb la finalitat de recollir fons per a poder donar estudis a les germanes biològiques de la seva filla, així com a d'altres nens i nenes de la zona.

En els següents enllaços es poden veure parts d'un documental de la televisió holandesa sobre la retrobada d'Eline amb la seva família d'origen a la Xina, amb subtítols en castellà: [Holanda-China 1](#), [Holanda-China 2](#), [Holanda-China 3](#), [Holanda-China 4](#).



### Cloenda

La cloenda del **5è Congrés Internacional AFIN, La tríada en la adopció, el acogimiento y la reproducción asistida: el lugar de la familia de origen**, va ser a càrrec de Dolors Comas d'Argemí i Esther Grau Quintana.

Dolors Comas d'Argemí, catedràtica d'Antropologia Social de la Universitat Rovira i Virgili, va concloure afirmant que el grup d'investigació AFIN es troba ja consolidat; i que es caracteritza per la constant innovació en les noves perspectives d'anàlisi, com ha estat el fet de mirar la família d'origen i l'ampliació d'aquesta mirada no sols a la adopció, sinó també a l'acolliment i a les TRA (tècniques de reproducció assistida), que certament comparteixen dimensions i aproximacions.

D'altra banda, comentà la vinculació entre la diversitat formal de les famílies i la manera en què es conceptualitzen noves relacions familiars en les quals, pel fet de ser tan noves, no existeix encara una terminologia apropiada, però que s'anomenen generalment com parentiu plural. En aquest sentit, remarcà la importància de difondre i explicar a la societat la diversitat de conceptualitzacions familiars.



Comas d'Argemí destacà com una de les aportacions d'aquest congrés l'anàlisi comparatiu de processos similars en diversos llocs del món, així com la riquesa de l'aportació de les experiències personals; amb espais on emergeixen les emocions, les contradiccions... totes elles dimensions que també han de ser analitzades per les ciències socials.

Finalment, Esther Grau, membre fundador de CRIA i AFIN, va agrair a totes les persones que varen fer possible aquest congrés, i valorà positivament el fet d'haver decidit en el seu moment plantejar el tema dels orígens, ja que aquests relats i aquestes experiències són treballs valents que aporten comprensió i intenten vèncer les pors de què havia parlat a la seva ponència Lila Parrondo. Finalitzà assenyalant que l'intens i dens programa, sens dubte, havia valgut la pena, obligant a una lenta i progressiva digestió posterior.

